

УДК 81'1:811.161.2

DOI: 10.32342/2523-4463-2020-2-20-17

Н.Р. ДАНЧИШИН,

молодший науковий співробітник

Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка»

МУЛЬТИЕТНОЛЕКТ, ЕТНОЛЕКТ, ПІДЖИН ТА КОНТАКТНА МОВА В КОНТЕКСТІ ПОБУТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДОВИЩІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЛЬВОВА

У статті окреслено притаманні мовленню мігрантів явища мультиетнолекту, етнолекту, контактної мови, піджину тощо. Розглянуто особливості цих мовних явищ на прикладі різних мов (німецької, англійської, норвезької та ін.). Зокрема акцентовано увагу на причинах їх утворення. Також окреслено спільності та відмінності між аналізованими лінгвістичними поняттями, основою яких є спрошення граматики мови корінної нації.

Аналізовані явища містять велику кількість іноземної лексики, якої немає в літературному варіанті мови. Водночас вони творять нові форми, вибудовують свою специфічну граматику. Узято до уваги досвід іноземних дослідників, які працюють у цій темі, тож наведено приклади з тамтешніх реалій.

Зосереджено увагу на мультиетнолекті як мові сучасних європейських та заокеанських мегаполісів. Простежено поширення цього явища за межі вузьких груп мігрантів, де воно утворилося. Наприклад, у Німеччині тамтешня мішанка німецької та турецької мов популярна в молодіжних колах етнічних німців. Здійснено спробу порівняти реалії мовлення мігрантів на Заході із мовленням мігрантів в Україні. На підставі соціологічного дослідження «Престижність української мови в середовищі іноземних студентів Львова» проаналізовано особливості мови іноземних студентів трьох найбільших львівських вишів: Національного університету «Львівська політехніка», Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Львівського національного університету імені Івана Франка.

Так, засвідчено примат комунікативної функції української мови в середовищі іноземних студентів; визначено найтипівші ситуації, у яких іноземці послуговуються українською мовою; здійснено спробу пояснення наявного стану речей. Мовлення іноземних студентів класифіковано як контактну мову та препіджин, що спричинене тимчасовістю перебування цих осіб на території України, а отже, непотрібністю повної інтеграції з українським суспільством.

Для підвищення інтересу до української мови з боку іноземних студентів запропоновано низку вправ із залученням сленгової лексики.

Ключові слова: мультиетнолект, етнолект, контактна мова, піджин, діалект, суржик, креольська мова, іноземні студенти, сленг, мовлення іноземних студентів, українська мова як іноземна, соціологічне дослідження.

В статье обозначены явления мультиэтнолекта, этнолекта, контактного языка, пиджина, присущие речи мигрантов. Рассмотрены особенности этих языковых явлений на примере различных языков (немецкого, английского, норвежского и др.). В частности акцентируется внимание на причинах их образования. Также определены общности и различия между рассматриваемыми лингвистическими понятиями, основой которых является упрощение грамматики языка коренной нации. Рассматриваемые явления содержат большое количество иностранной лексики, которой нет в литературном варианте языка. В то же время они создают новые формы, выстраивают свою специфическую грамматику.

В статье принят во внимание опыт зарубежных исследователей, работающих в этой теме, поэтому приведены примеры из тамошних реалий. Сосредоточено внимание на мультиэтнолекте как языке современных европейских и заокеанских мегаполисов. Прослежено распространение этого явления за пределы узких групп мигрантов, в рамках которых оно образовалось. Например, в Германии мест-

ная мешанина немецкого и турецкого популярна в молодежных кругах этнических немцев. Предпринята попытка сравнить реалии речи мигрантов на Западе с речью мигрантов в Украине. На основании социологического исследования «Престижность украинского языка в среде иностранных студентов Львова» проанализированы особенности языка иностранных студентов трех крупнейших львовских вузов: Национального университета «Львовская политехника», Львовского национального медицинского университета имени Данила Галицкого, Львовского национального университета имени Ивана Франко.

Так, засвидетельствован примат коммуникативной функции украинского языка в среде иностранных студентов; определены типичные ситуации, в которых иностранцы пользуются украинским языком; предпринята попытка объяснения существующего положения вещей. Речь иностранных студентов классифицирована как контактный язык и препиджин, что вызвано временностью пребывания этих лиц на территории Украины, а следовательно, ненужностью полной интеграции с украинским обществом. Для повышения интереса к украинскому языку со стороны иностранных студентов предложен ряд упражнений с использованием сленговой лексики.

Ключевые слова: мультиэтнология, этнология, контактный язык, пиджин, диалект, суржик, креольский язык, иностранные студенты, сленг, речь иностранных студентов, украинский язык как иностранный, социологическое исследование.

Тема мови некорінного населення надзвичайно важлива в країнах із високим рівнем імміграції, зокрема держав ЄС та заокеанія. В Україні нею предметно не займаються, тож ця розвідка є однією з перших спроб проаналізувати мовлення іноземців (конкретно – іноземних студентів) в Україні.

Явища своєрідних мовних «мутацій», до яких зараховуємо мультиетнологію, етнологію, контактні мови, пиджин досліджували, зокрема, Майкл Кляйн, Мануель Кастеллс, Пія Куїст, Флорій Бацевич, Марія Акулова, Іржі Неквапіл, Марек Некула та ін.

У Західній Європі в середовищі іммігрантів і тих іноземців, хто здобуває освіту, дослідники спостерігають появу особливого етнічно не маркованого «мультиетнологію», у якому поєднуються елементи рідної мови вихідця з іншої країни (іноді і якоїсь із світових мов – найчастіше англійської) та державної мови. Таким мовним субстратом послуговуються ті, хто прибув на постійне або тимчасове проживання в іншу країну, для порозуміння між собою та з представниками корінного населення. Цей термін у науковий обіг ввели соціолінгвісти Майкл Кляйн [1, р. 83] та Пія Куїст [2, р. 143]. Мультиетнологію, по суті, став однією з найпоказовіших рис сучасних мегаполісів, яка характеризується дуалізмом інтеграції та окремішності громад іммігрантів, що, за Мануелем Кастеллсом, воліють «бути глобально пов'язаними і локально від'єднаними, фізично та соціально» [3].

Прикладом цього явища служить, зокрема, так званий Kiezdeutsch у Німеччині, яким спілкуються в побуті вихідці з арабських країн, Туреччини, Сомалі. Причому, як зазначає М. Акулова, «кіцдойч» відрізняється від мови «гастарбайтерів» (заробітчани); цей специфічний мультиетнологію є «не тією самою німецькою мовою, якою говорять молоді люди винятково турецького походження, а тією, яку вживають для спілкування одне з одним представники різних етносів – зокрема й молоді етнічні німці» [4, с. 102]. Отже, провадить далі дослідниця, «кіцдойч варто розглядати як особливий варіант німецької мови» [4, с. 102].

«Кіцдойч» – не єдиний приклад такого феномену. У Нідерландах побуває мультиетнологію «Straattaal» (дослівно перекладається як «мова вулиці»), у Швеції – «Rinkebesvenska» (назва пов'язана з передмістям Стокгольма, де мешкає багато іммігрантів) [4, с. 102]. Фахівці також виокремлюють мультиетнологію данської, норвезької мов тощо (мовлення молодих іммігрантів у Копенгагені досліджувала, зокрема, Пія Куїст, а мовні практики іммігрантів в Осло – Бент А. Евендсен та Ун Рьойнелянд) [5].

Мультиетнологію спрощує граматику мови корінної нації, серед якої мешкають його носії, первинно вихідці з інших країн. Він містить велику кількість іноземної лексики, якої немає в літературному варіанті мови. Водночас мультиетнологію творить нові форми, вибудовує свою специфічну граматику. Наприклад, форма «this is + speaker (мовець)» («this is me» замість «it's me»), якою послуговуються підлітки в іммігрантських районах Лондона і яку не почуєш в інших частинах англійської столиці [6, р. 17–18]. Чи, приміром, у мультиетнологію німецької мови спостерігається тенденція до відмови від флексій, зокрема у присвійних займенниках не вживається постфікс, що вказує на жіночий рід іменників («Das ist mein Hose») [4, с. 103].

Схожим до мультиетнологію є значення терміна «етнологію». Останній виник «у результаті безперервного переміщення населення світу в епоху глобалізації, а звідси, й багатокультурного

та багатомовного сусідства людей у великих містах світу (особливо Західної Європи та Північної Америки)» [5]. За словами Флорія Бацевича, етнолект – це «різновид мови, що сформувався на чужому етнічному ґрунті групою прибульців, які бажають зберегти свою першу (рідну) мову для щоденної комунікації» [7]. Їржі Неквапіл та Марек Некула зазначають, що етнолект – це «різновид мови, якою говорять представники певних національних меншин або етнічних груп; фіксований тип (різновид) мови більшості, який характеризується тим, що в ньому є сліди мови меншин, якою говорять батьки чи давніші предки; іноді ще одна особливість полягає в тому, що мовці етнолекту вже не знають мови нації своїх предків, чії корені мають» [8].

Близьким до етнолекту є поняття так званої контактної мови – мови, яка виникає за контакту домінуючої в певному суспільстві мови з мовою індивіда з іншої етнічної спільноти (як варіант таким індивідом може бути іммігрант, іноземний студент, сезонний працівник з-за кордону, гастарбайтер тощо). За словами В. Белікова, «контактна мова ніколи не створюється навмисно, вона є результатом невдалої спроби вивчити мову комунікативного партнера», причому «вибір мови, на базі якої формується препіджин, визначається суто прагматичними причинами: основою його стає та мова, спрощена форма якої з певних причин виявляється ефективнішою для комунікації; внаслідок цього велика частина лексики піджину зазвичай походить з однієї з мов, які контактують; така мова в креолістиці називається лексифікатором» [9].

У лінгвістиці також є термін «піджин» – це «структурно спрощений дериват двох мов, із лексичним запасом півтора-двох тисяч лексичних одиниць, критична маса яких взята з мови-домінанта» [10]. Це «спрощена мова, яка розвивається як засіб спілкування між двома або більше етнічними групами, що розмовляють неспорідненими і/або взаємно незрозумілими мовами, але змушені більш-менш регулярно контактувати одна з одною в силу тих чи інших об'єктивних потреб; як правило, піджин є спрощеним засобом комунікації і не є рідною мовою для жодної з мовних спільнот, які ним користуються, але часто вивчається їх представниками як друга мова» [11]. Як зазначає Марта Госовська, «початково піджин не є рідним для мовця, тобто це (...) мова, яку провокує нагальна потреба короткочасного порозуміння, без подальшого занурення у спілкування та середовище іншого. У піджині мета і призначення мови порозумітися зведена до максимуму» [10]. Наступною стадією розвитку піджину є креольська мова – це «піджин, який стає рідною мовою лінгвістичної спільноти» [11].

Мета дослідження – окреслити підстави для дослідження української мови в етнічно неукраїнському середовищі в Україні – спільноті іноземних студентів Львова; завданням його є визначити особливості цього мовлення в контексті вищезaproпонованого термінологічного інструментарію.

Зі своєї практики викладання української мови як іноземної у групах студентів-іноземців першого курсу (це переважно вихідці з арабських та центральноафриканських країн), основною мовою навчання яких є англійська, зазначу, що для того, аби порозумітися з місцевими людьми на вулицях міста, у крамниці чи громадському транспорті, вони завчили елементарні фрази, необхідні для фатичної комунікації – під час привітання, замовлення продуктів харчування і, по суті, більш нічого, крім назв продуктів. Ці завчені фрази вони влітають у мовлення дуже спрощеною англійською чи рідною мовами. Власне, таким піджином вони послуговуються за потреби переходу із зони мовного комфорту, у якій вони перебувають, коли спілкуються зі співвітчизниками за місцем проживання. Це зумовлено винятково прагматичними потребами – ефективністю комунікації.

Відповідь на запитання, чому цього виявляється достатньо, дає М. Госовська: «Якщо їм не треба жити на одній території впродовж довгого часу, а просто перетнутись ненадовго, щоб, скажімо, виконати якусь побутову рутинну операцію – купити щось, продати чи обміняти? Не будете ж ви вивчати усі десятки тисяч слів і граматичних конструкцій, якщо, за найсприятливіших умов скористаєтесь словами “я дати риба тобі, ти дати хутро мені”» [10]. Таким короткочасним пунктом перебування для студентів львівських вишів, які навчаються англійською, є Україна – наприклад, згідно з результатами соціологічного дослідження, яке у квітні 2019 року провів Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (далі – МІОК), більшість студентів-іноземців Львова не планують залишатися в Україні по завершенні навчання (39% респондентів планують повернутися до своєї рідної країни; 22,8 – планують переїхати до країни ЄС; 14,5 – до Канади чи США; 15,2 важко відповісти і лише 3,5% хочуть залишитися в Україні) [12].

Звісно, поняття «престижності мови» корелює зі сферою інтересів лінгвістичної прагматики, бо показує, наскільки практично студентів вивчити мову і яку користь вона йому принесе. Вочевидь, мотивацією для вивчення її є, крім отримання позитивної оцінки на іспиті в університеті, також послуговування українською мовою в щоденному побуті, вживання її в типових сценаріях мовної інтеракції – у крамницях, закладах харчування, охорони здоров'я тощо. Зрозуміло, що в містах, де домінує державна мова, мотивація її вивчення, а отже, й престиж мови більші. Більші вони, й коли студент планує залишитися в Україні, зокрема у Львові [13, с. 122].

Підґрунтям для таких показників є низка інших цифр, які ми виявили під час згаданого дослідження. Зокрема абсолютна більшість іноземних студентів не вивчала українську мову перед тим, як переїхати в Україну (тільки кожен десятий – 9,8%), більшість опитаних і не планують вивчати українську по закінченні вишу (41% – ні; 40,5 – важко сказати; 18,5% – так) [12]. Майже половина (47,2%) студентів володіє українською мовою на середньому рівні, читає тексти середньої складності та загальної тематики, кожен третій (33%) спілкується і читає зі словником, тобто має доволі низький рівень [12]. Якщо на першому курсі рівень мотивації вивчати мову доволі високий (7,43 бали з 10 балів), то з кожним наступним курсом мотивація падає, тож на 5-му вивчати українську мотивовані лише на 4,9 балів з 10. Найвищий рівень мотивації вивчати українську мову мають ті іноземні студенти, які хочуть здобути сертифікат про рівень володіння нею [12]. Перспективними для свого майбутнього іноземні студенти визначили такі мови: англійську (84,8%), українську (20,3%), російську (13,4%), іспанську (12,4%), арабську (9,9%), французьку (8,4%), польську (7,1%), німецьку (6,1%), гінді (4,3%), китайську (3%) та інші (4,3%) [12]. Рівень перспективності української мови в очах іноземних студентів падає з кожним наступним навчальним курсом: якщо на першому курсі українську вважають перспективною для свого майбутнього 31,1% респондентів, то на другому вже 21,1, третьому – 17,1, четвертому – 13,4, п'ятому – лише 2,4% [4]. Утім більшість студентів-іноземців визначають знання української мови престижним для себе: однозначно престижно – 29%, швидше престижно – 23,2, однаковою мірою престижно і ні – 19,6% [12].

Як показало дослідження, чи не всі іноземні студенти вживають українські слова, як з літературної мови, так і зі сленгу, діалекту та «суржику», поширеного на вулицях Львова (як-от, *дякс*, *круто*, *сорі*, *файно*, *семкі*, *понятно* тощо), у мовленні іншою мовою (рідною або англійською). Найчастіше респонденти вживають їх під час фатичної комунікації (послугуються фразами, що вживаються для етикету): *добрий день*, *дякую*, *як справи?*, *будь ласка*, *до побачення* тощо (рис. 1). Є українські слова, які студенти в спілкуванні англійською не перекладають, напр. *пара* (як-от, «how many para's you have today?») [12].

Рис. 1. Частотність вживання українських (зокрема зі сленгу та діалекту) слів під час повсякденної комунікації іноземних студентів Львова

Власне, українською мовою найчастіше послуговуються в побутових ситуаціях поза університетом та місцем проживання: наприклад, у громадських місцях – транспорті (81,8%), крамницях (90,2%), кафе та ресторанах (82,2%), закладах охорони здоров'я (68%). Натомість в академічному середовищі мовою спілкування здебільшого є англійська – 67,6%, а за місцем проживання студентів – їхня рідна мова (67,6%). Це наслідок того, що більшість навчальних курсів у вишах читають англійською, а більшість студентів-іноземців, як уже зазначалося, не зацікавлені залишатися в Україні по завершенні університету, тож і високої мотивації поглиблювати знання української не мають [12]. Більшість іноземних студентів послуговуються українською мовою щодня (55%), значна частина – декілька разів на тиждень (35%). Однак до українського культурного продукту (музики, фільмів, концертів, театральних вистав) інтерес украї низький [12].

Практичний наслідок із цього полягає в селекції відповідного навчального матеріалу під час викладання української мови як іноземної. Важливим та актуальним аспектом у засвоєнні іноземної мови як тієї, якою послуговуються в побуті, є вивчення пластів неофіційної лексики, зокрема сленгу, адже це стане запорукою вільного спілкування в іншому соціумі, себто поглибити розуміння розуміння мовлення, з яким іноземець, перебуваючи в країні побутованню мови, щоденно стикається на вулиці, у пресі та сучасній художній літературі.

Звісно, як ми вже зазначали, левова частка іноземців в Україні навчається у вишах і не має наміру залишатися в Україні чи здобувати громадянство України. Це зумовлює не надто жваву адаптацію в середовище власне українських студентів. Однак перебування в країні з іншою мовою, поза сумнівом, впливає на характер комунікації іноземного студента.

Розуміння сленгу сучасної української студентської молоді є важливим чинником для інтеграції іноземних студентів і кращого вивчення української мови. Тож доречним є долучити до курсу викладання УМІ тему про сленгову лексику.

Деякі фахівці з української мови як іноземної вже застосовують у навчальних матеріалах вправи на вивчення сленгу. Зокрема в ігровому додатку до підручника «Яблуко. Вищий рівень», виданого Українським католицьким університетом, подано зразки сленгової лексики, поширеної в студентському середовищі; наприклад, подано словосполучення «завалити екзамен», а одна з ігор називається «Йой! Капець» [14, с. 17, 25].

Вважаємо, що впровадження теми сленгу до курсу української мови як іноземної є цілком доречним і на часі, адже вивчення сленгу сприятиме кращому розумінню сучасної української мови, а також більшій інтеграції іноземного студента в українськомовне середовище. Адже сьогодні сленг став невід'ємною частиною публічного простору: такою лексикою рясніють медіа, реклама, художня література, не кажучи вже про повсякденну комунікацію, передусім молоді. Тож вивчення її в курсі української мови як іноземної є органічним явищем.

У майбутньому доцільно працювати над створенням нових навчальних матеріалів, які міститимуть приклади найчастіше вживаних сленгізмів. І в них, зокрема, можна було б ужити вправи на зразок поданих нижче.

Отже, є низка слів, які мають узвичаєне значення в літературній мові, але в сленгу набувають іншого. Часто така омонімія утворюється завдяки метафоризації. Наприклад: «залити воду в чайник – залити відео в інтернет». Інші ж значення виникають унаслідок фонетичної або графічної подібності українського слова на іншомовне (здебільшого англійське), як-от: «мило» (електронна пошта) і «mail» [13, с.124].

Можна запропонувати студентам таку вправу:

Знайдіть у реченнях слова, вжиті у «сленговому» значенні, і складіть із ними свої речення, у яких це слово матиме значення, узвичаєне в літературній мові.

1. Залити нове відео на свій сайт в інтернеті відтепер значно простіше.
2. До іспиту студентка хотіла підтягнути всі свої хвости.
3. Вечорами подруга любила переглядати багатосерійне мило.
4. Остап не часто перевіряв своє мило, тож там накопичилося з десяток непрочитаних листів.
5. Випускники зависали на вечірці до ранку.
6. Сайт нашого підприємства завис на кілька годин.
7. Двір був рясно всіяний бичками.
8. На кнопці клавіатури стерся равлик.

9. За святковим столом Олена наїхала на Сергія за вчорашню витівку.
10. Його щодня пресувало керівництво новими складними дорученнями.
11. Оксана весь день сушила голову над питанням, що одягнути в театр.
12. Між другою та четвертою парою в студентів було вікно.

Можна також запропонувати й іншу вправу:

Замініть сленгові слова на слова з літературної мови.

1. На старій клаві неможливо було друкувати.
2. Ніка морозилася підійти до Дена.
3. Комп глючив, тому я недоробив реферат.
4. Я часто пощу на фб і в інсті, а мій останній пост назбирав понад тисячу лайків.
5. Степухи не вистачило на нову трубу.
6. По телеку показують увесь день суцільне мило.
7. Лаба виявилася дуже складною.
8. Навпроти універу працює цілодобовий магаз.
9. На виборах він топив за одного з кандидатів.
10. У дворику ми часто шпілюємо у футбик [13, с. 124].

Ще одна вправа така:

Замініть сленгові фразеологізми висловами з літературної мови:

1. Ми майже перемагли у змаганнях, але наш капітан заповор бочину.
2. Після оголошення результатів іспиту я випав в осад.
3. П'яний в зюю водій спровокував ДТП.
4. Учора директор весь день компостував мені мозок.
5. Останній іспит ми склали на шару [13, с. 124].

На нашу думку, вивчення такої простонародної лексики сприятиме підвищенню інтересу до української мови з боку іноземних студентів, покращуватиме їхню успішність, сприятиме інтеграції у середовище українських студентів і зацікавлюватиме вивчати інші стилі літературної мови.

Отже, судячи, зокрема, й з результатів здійсненого дослідження, можемо ствердити, що українська мова виконує функцію міжетнічної комунікації, себто є мовою міжнаціонального спілкування. На відміну від країн Західної Європи, де десятками років відбувається імміграція осіб з близькосхідних та африканських країн, і подальша їх інтеграція передбачає послуговування державною мовою країни, у яку вони переселилися (це й спричинило утворення «мультиетнолектів»), в Україну іноземці (до речі, лєвова частка їх прибуває з тих самих регіонів) здебільшого приїздять тимчасово – навчатися у вишах. Оскільки політика українських університетів спрямована переважно на створення англомовних курсів для таких студентів, мотивація вивчити українську мову в останніх має невисокі показники. Тож більшості вистачає запам'ятати найелементарніші слова та фрази мови вулиці, які можна вживати в повсякденній комунікації (у крамницях, транспорті тощо), а інтеграція з українськомовними студентами, якщо й відбувається, то зазвичай пасивно. Тому говорити про наявність масового «мультиетнолекту» на кшталт того, який є сьогодні, наприклад, у німецькій, норвезькій, нідерландській, шведській мовах, не доводиться. Комунікація іноземних студентів за допомогою українських слів відбувається, радше, на рівні контактної мови або препіджину. Про наявність етнолекту можна судити, дослідивши мовлення груп етнічно неукраїнського походження, які ведуть свою життєдіяльність на території України, як-от цигани чи кримські татари. Це служить науковим інтересом для подальших досліджень. У підсумку пропонуємо в курси української мови як іноземної закладати вивчення сленгової чи іншої неофіційної лексики, що сприятиме більшому зацікавленню українською мовою з боку іноземних студентів.

Список використаної літератури

1. Clyne M. *Lingua franca and ethnolects in Europe and beyond* / M. Clyne // *Sociolinguistica*. – 2000. – Vol. 14. – P. 83–89.
2. Quist P. *Ny københavnsk 'multietnolekt'. Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer* / P. Quist // *Danske Talesprog*. – 2000. – Vol. 1. – P. 143–211.

3. Castells M. *The Information Age, Economy, Society: Volume I – the Rise of the Network Society (Second Edition)* / M. Castells. – Oxford: Blackwell, 2000. – 594 p.
4. Акулова М.Е. «Кицдойч» – молодежний мультиетнолект в Германиї / М. Акулова // *Культура народів Причорномор'я*. – 2012. – № 226. – С. 102–103.
5. Кшановський О.Ч. Читанка. Граматика перської мови [Електронний ресурс] / О.Ч. Кшановський. – Режим доступу: URL: <http://eastphil.knlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/02/Читанка.Граматика.pdf> (останнє звернення: 03.10.2020).
6. Cheshire J. Contact, the feature pool and the speech community: The emergence of Multicultural London English / J. Cheshire, P. Kerswill, S. Fox // *Journal of Sociolinguistics*. – 2011. – Vol. 15. – Issue 2. – P. 151–196.
7. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф.С. Бацевич. – Режим доступу: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/e> (останнє звернення: 03.10.2020).
8. Nekvapil J. *Etnolekt* [Електронний ресурс] / J. Nekvapil, M. Nekula. – Режим доступу: <https://www.czechency.org/slovník/ETNOLEKT> (останнє звернення: 03.10.2020).
9. Беликов В.И. Социолінгвістика / В.И. Беликов, Л.П. Крысин. – М.: Юрайт, 2016. – 337 с.
10. Госовська М. Піджин: квазімова, яка нікому не є рідною [Електронний ресурс] / М. Госовська. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-50137149> (останнє звернення: 03.10.2020).
11. Іжик М. О. Піджин [Електронний ресурс] / М. Іжик. – Режим доступу: <https://www.keergoingto.com/pidgin> (останнє звернення: 03.10.2020).
12. Гойсан В. Престижність української мови в середовищі студентів-іноземців Львова (Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ «Львівська політехніка», ЛНУ ім. Івана Франка) [Електронний ресурс] / В. Гойсан, Н. Данчишин, І. Ключковська, О. Горда. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2020. – 24 с. – Режим доступу: http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2020/01/Doslidzhennia_inozemni-studenty.pdf (останнє звернення: 03.10.2020).
13. Данчишин Н. Вивчення сленгу в курсі української мови як іноземної / Н. Данчишин // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. – 2019. – № 2. – С. 121–125.
14. Синчак О. Додаток «Комунікативні ігри та розваги» до підручника з української мови як іноземної «Яблуко» (вищійрівень) / О. Синчак. – Львів: Видавництво УКУ, 2015. – 58 с.